

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

*- педагогіка - психологія - мовознавство -
- методика викладання - філософія -
- історія - соціологія - політологія -*

Серія: Соціально-гуманітарні науки

Випуск № 3 • 2014 р.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
MINISTRY OF AGRARIAN POLICY AND FOOD OF UKRAINE
VINNYTSIA NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY
UKRAINIAN AND FOREIGN LANGUAGES DEPARTMENT

SCIENTIFIC NOTES

*- pedagogics - psychology - linguistics -
- teaching methodology - philosophy -
- history - sociology - politology -*

Series: Socially-humanitarian sciences

Issue № 3 • 2014

Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. – Серія: Соціально-гуманітарні науки / Гол. ред. Калетнік Г.М. – Вінниця: ВНАУ, 2014. – Вип. 3. – 148 с.

Редакційна колегія / Editorial Board

- Калетнік Г.М.** – доктор економічних наук, професор, дійсний член (академік) НААН України, президент ВНАУ (головний редактор)
Джеджула О.М. – доктор педагогічних наук, професор, ВНАУ (заступник головного редактора)
Тимкова В.А. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та іноземних мов ВНАУ (заступник головного редактора)
Кравець Р.А. – кандидат педагогічних наук, ВНАУ (відповідальний секретар)
- Kaletnik H.M.** – Doctor of Economic Sciences, professor, academician of NAAS of Ukraine, President of VNAU (chief editor)
Dzhedzhula O.M. – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, VNAU (assistant chief editor)
Tymkova V.A. – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, Head of Ukrainian and Foreign Languages Department, VNAU (assistant chief editor)
Kravets R.A. – Candidate of Pedagogic Sciences, VNAU (executive editor)

Члени редакційної колегії / Editorial Staff Members

- Романишина Л.М.** – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Хмельницький національний університет
Вачевський М.В. – доктор педагогічних наук, професор, академік АН ВО України, член Національної спілки журналістів України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Левчук К.І. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та філософії, ВНАУ
Легун Ю.В. – доктор історичних наук, професор, ВНАУ
Капранов О.П. – доктор філософії, доцент кафедри англійської мови Стокгольмського університету, Швеція
Курлянд З.Н. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, Державний заклад „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського“
Мельничук І.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін, ДВНЗ „Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України“
Петрук Н.К. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, ХНУ
Тимошук Н.М. – кандидат філологічних наук, доцент, ВНАУ
Степанова І.С. – кандидат філологічних наук, доцент, ВНТУ
Матієнко О.С. – кандидат педагогічних наук, доцент, ВНАУ
Довгань Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, ВНАУ
- Romanyshyna L.M.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Honoured Educator of Ukraine, Khmelnytskyi National University
Vachevskiy M.V. – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, academician of ASHE of Ukraine, corresponding member of the National Union of Ukraine’s Journalists, Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko
Levchuk K.I. – Doctor of Historic Sciences, professor, Head of the Department of the Ukrainian History and Philosophy, VNAU
Lehun Yu.V. – Doctor of Historic Sciences, professor, VNAU
Alexander Kapranov – Doctor of Philosophy, assistant professor of the Department of the English Language, Stockholms Universitet, Sweden
Kurliand Z.N. – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Head of the Department of Pedagogy, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynskiy”
Melnychuk I.M. – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Head of the Department of Philosophy and Social Subjects, SHEI “Ternopil State Medical University named after I.Ya. Horbachevskiy of MHP of Ukraine”
Petruk N.K. – Doctor of Philosophy, professor, Head of the Department of Social Work and Social Pedagogy, HNU
Tymoshchuk N.M. – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, VNAU
Stepanova I.S. – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, VNTU
Matienko O.S. – Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor, VNAU
Dovhan L.I. – Candidate of Pedagogical Sciences,

ЗМІСТ

Волошина О.В. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ТАКТИЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ ТА ГУСТАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ УХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ	6
Гарник А.А., ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	16
Дакалюк О.О. СУЧАСНИЙ СТАН НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У НЕМОВНИХ ВУЗАХ	22
Кравець Р.А. МОДУЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНОМУ ВНЗ	28
Манжос Е.О. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	41
Марлова А.С. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФАХОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	46
Матієнко О.С. ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ „ЕКОНОМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ”	55
Миколюк О.П. МАЙБУТНІЙ ІНЖЕНЕР ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	61
Обухова В.М. СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ ЗМІН У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ НАШИХ СУЧАСНИКІВ.....	67
Перішко І.В. УПРАВЛІННЯ МАРКЕТОЛОГАМИ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ РЕГІОНУ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	72
Сніговська О.В. МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ ІЗ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ	

СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР.....	78
<i>Тимкова В.А., Марцінко Т.І.</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ СУЧАСНОГО АГРАРІЯ.....	84
<i>Хомяковська Т.О., Москаленко І.В.</i> СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	91
<i>Шестопал О.В., Насонова Н.А., Рибко Н.В.</i> ЕТАПИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	100
<i>Ryabokon O., Koval I., Panchenko S., Polishchuk L.</i> LINGUISTIC PARALLELS IN SELF-TEACHING LANGUAGES.....	107
<i>Vasilenko G., Ryabokon O., Glavatska L.</i> LIFE-LONG SELF-TEACHING LANGUAGES.....	116
АНОТАЦІЇ.....	124
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	142
ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ.....	144
ПРАВИЛА ПОДАННЯ МАТЕРІАЛІВ ДО ДРУКУ.....	146

СУЧАСНИЙ СТАН НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У НЕМОВНИХ ВУЗАХ

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність дипломованих сучасних фахівців різних галузей у межах європростору передбачає не тільки високий ступінь фахової підготовки, але і володіння іноземними мовами на рівні, достатньому для ефективного спілкування відповідно до комунікативних потреб. Таким чином, вивчення мов у вищому навчальному закладі стає однією з найважливіших складових частин навчального процесу в ході формування кваліфікованого фахівця.

Оволодіння студентами другою іноземною мовою сприяє розвитку в них здібностей використовувати її як інструмент спілкування в діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, вона розглядається як засіб міжособистісної взаємодії в умовах багатонаціонального і полікультурного світового простору. Практика свідчить про необхідність додаткового осмислення та уточнення основних положень навчання німецькій мові як другій іноземній мові після англійської. Вміння вільно спілкуватися декількома суміжними іноземними мовами (ІМ), зокрема, німецькою мовою (НМ) як другою ІМ в якості обов'язкового компонента вищої освіти для галузі знань “Економіка та підприємництво” з метою надання майбутнім фахівцям за напрямом підготовки 6.030503 “Міжнародна економіка” мобільності на світовому ринку праці, посилення їхньої конкурентоспроможності, а також більшої універсальності у своїй професії, передбачає не лише нову орієнтацію цілей, принципів, змісту навчання другої ІМ, а також і створення нових навчальних матеріалів. Таким чином, визначення основних положень навчання німецької мови як другої іноземної після англійської у немовному вузі набуває особливої актуальності й потребує подальшого дослідження й розробки.

Метою статті є розгляд та короткий аналіз основних факторів, що впливають на процеси навчання німецької мови як другої іноземної мови в немовному вузі, а також визначення принципів навчання з урахуванням специфіки даної іноземної мови.

Аналіз досліджень і публікацій, присвячених даній проблемі.

Необхідно зазначити, що різними аспектами навчання другої іноземної мови займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед них можна назвати І.Л. Бім, С.Є. Барінову, Н.В. Барішнікова, Н.Д. Гальскову, Б.А. Лапідуса, А.В.Окопну, М.В.Плеханову, М.І. Реутова, А.О. Анісімову, І.В. Дубко, Н.М. Чичеріну, А.В. Щепілову, G.Neuner, V.Hufeisen та ін. Однак, на нашу думку, ще ціла низка питань щодо удосконалення процесу навчання другої ІМ потребує свого розв'язання. Одним із таких окреслюється необхідність уточнення методичних принципів навчання другої ІМ у вищих навчальних закладах та розвитку мотивації до її вивчення.

Виклад основного матеріалу. Аналіз праць із визначеної проблеми, а також спостереження за навчальним процесом у Вінницькому національному аграрному університеті, де вивчення другої ІМ практикується з 2012 року, дали можливість виділити низку принципів навчання другої ІМ у немовних вузах.

1) Принцип комунікативної спрямованості навчання.

Цей принцип, як зазначають Н.Д. Гальскова та Н.І. Гез, притаманний сучасному навчанню ІМ і діє незалежно від мови, що вивчається [2, с.150]. Можемо додати, що в процесі оволодіння другою ІМ (або наступними ІМ) контекст іншомовної діяльності студентів розширюється. Завдяки реалізації вказаного принципу у студентів формуються риси полікультурної особистості, що дає їм можливість брати участь у міжкультурному спілкуванні. На сьогодні безсумнівним є той факт, що розвиток здібності та готовності кожної особистості до взаємодії із представниками інших культур є обов'язковою вимогою сучасної мовної освіти. Цей принцип визначається як принцип комунікативності і має особливу значущість для методики викладання іноземних мов. Реалізація зазначеного принципу полягає у наближенні процесу навчання до умов реальної комунікації, тобто процес навчання повинен мати характер моделі реального спілкування. Ця думка була висловлена у свій час Ю. І. Пассовим, який підкреслив, що процес навчання спілкування, як і будь-яка інша модель, є спрощеним, однак основні параметри моделі мають бути збережені. Ці параметри визначені таким чином:

- діяльнісний характер мовленнєвої поведінки;
- предметність процесу комунікації, яка повинна бути змодельована

обмеженим, але точним набором предметів обговорення;

– ситуації спілкування, які моделюються як найбільш типові варіанти взаємовідносин тих, хто спілкується;

– мовленнєві засоби, які забезпечують процес спілкування і навчання в таких ситуаціях; реальна система цих засобів має бути спрощеною, але такою, яка виконує ті ж функції.

2) Принцип міжкультурної спрямованості навчання другої ІМ. Оскільки основна мета навчання ІМ передбачає розвиток у студентів здатності до міжкультурного спілкування, то і саме спілкування має бути засобом для досягнення цієї мети. Студентів необхідно залучати до активної взаємодії, до самостійного пошуку шляхів вирішення комунікативних завдань у процесі спілкування з представниками різних лінгвокультур. Як відомо, при сприйнятті іншої культури відбувається порівняння з досвідом у рідній культурі. Однак під час оволодіння другою (третьою) ІМ має місце також і порівняння з культурою народів інших виучуваних мов. У процесі опанування наступних ІМ студент (студентка) знайомиться із новими культурними феноменами, розширює можливості свого сприйняття дійсності. Н. Д. Гальскова та Н. І. Гез наголошують на тому, що навчання ІМ повинно з самого початку супроводжуватись вивченням відповідної культури [2, с.150]. Студентам необхідно при опануванні другої ІМ надавати можливість брати участь у міжкультурному спілкуванні, оволодівати лінгвокультурним досвідом. При опануванні культурою народу виучуваної мови бажано звертатись як до рідної культури, так і до культури першої ІМ (або до культур тих народів, мови яких вивчаються студентами). Адже такий підхід сприяє розширенню їх світосприйняття, збагаченню палітри картини світу, усвідомленню місця своєї рідної культури у полікультурному світі.

3) Принцип соціокультурної спрямованості навчання другої ІМ. Згідно із цим принципом, у процесі навчання другої ІМ необхідно використовувати автентичні матеріали різного характеру, завдяки чому студенти знайомляться із національними, культурними традиціями носіїв виучуваної мови, збагачуються знаннями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки представників іншої культури, мають можливість порівняти характерні ознаки різних культур та своєї рідної культури. Автентичний матеріал представляє собою усні та письмові тексти, які є реальним продуктом носіїв мови. Цей матеріал характеризується природністю

лексичного наповнення та граматичних форм, ситуативною адекватністю мовних засобів. Автентичний матеріал відображає національні особливості та традиції побудови і функціонування тексту. Такий матеріал дає змогу передати студентам фонові знання (знання про країну та її культуру), ввести їх в іншомовний лінгвосоціум, зрозуміти особливості мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв виучуваної мови, стиль їхнього життя та характер мислення [7].

Необхідно зауважити, що лише за умови оволодіння основними відомостями про країну, її соціальний устрій і реалії побуту, мистецтвом, літературою стає можливим діалог культур. Чим більшою кількістю мов володіє людина, чим більший діапазон знань про культурні феномени вона має, тим швидшим є процес її інтеграції у глобалізованому світі.

4) Принцип когнітивно-інтелектуальної спрямованості навчання другої іноземної мови. Згідно із цим принципом навчальний процес з оволодіння другою іноземною мовою не повинен бути подібним до процесу навчання першої іноземної мови. Як слушно зазначає М. В. Баришніков, реалізація цього принципу має сприяти активізації розумової та пізнавальної діяльності учнів, створювати для них інтелектуальні труднощі, стимулюючи при цьому їхню когнітивну діяльність, адже відомо, що знання та вміння, які набуваються шляхом розв'язання мисленнєвих завдань, є міцнішими, ніж ті, що здобуті у готовому вигляді.

Відомий російський вчений А.В. Щепілова розглядає питання навчання французької мови як другої іноземної в рамках комунікативно-когнітивного підходу. Автор серед компонентів комунікативної компетенції називає когнітивну (пізнавальну, навчальну), тобто компетенцію, яка передбачає вміння пізнавати та вчитися [6, с.54]. Принцип інтелектуально-когнітивної спрямованості навчання ІМ співвідноситься з принципом мовленнєво-мисленнєвої активності, адже студенти мають бути активними суб'єктами процесу навчання, процесу пізнання. Лише за умови постійного інтелектуального навантаження можна досягти високого рівня розвитку як мисленнєвої, так мовленнєвої діяльності студентів [4, с.136-137].

5) Принцип інтенсифікації навчання другої іноземної мови. Цей принцип реалізується завдяки урахуванню наявності подібних мовних явищ у виучуваних іноземних мовах, фоновій лексики, а також досвіду вивчення першої іноземної мови. Підкреслимо, що цей принцип є особливо

актуальним для мов однієї мовної групи. Однак, спираючись на досвід студентіву оволодінні як рідною, так і першою іноземною мовою, інтенсифікувати цей процес можна також, якщо виучувані іноземної мови відносяться до різних мовних груп. Для реалізації принципу інтенсифікації навчання другої іноземної мови необхідно враховувати такі чинники:

- спорідненість мов;
- володіння студентами великою кількістю інтернаціоналізмів, лексичних одиниць, запозичених із інших мов (переважно з англійської);
- наявність високого рівня мотивації в оволодінні студентами другою іноземною мовою як засобом спілкування;
- рівень сформованості рефлексії у студентів;
- наявність автентичних навчальних засобів, а також підручників, у яких враховані закономірності оволодіння другою іноземною мовою;
- тривалість курсу навчання, кількість навчальних годин.

Варто зазначити, що в центрі процесу навчання німецької мови як другої іноземної в немовному вузі перебуває набуття досвіду соціальної взаємодії, співробітництва й сумісного вирішення проблем в реальній міжкультурній комунікації[3, с.154]. Для порівняння, метою програми мовної підготовки з німецької мови як першої іноземної мови в немовному виші є формування професійно-орієнтованої комунікативної компетенції, що дозволяє випускникам інтегруватися в міжнародне професійне та наукове середовище. Порівняння цілей навчання ІМ 1 та ІМ 2 дозволяє зробити висновок про їх аналогічність в парадигмі комунікативного та міжкультурного підходів. Те ж саме стосується, на наш погляд, і принципів навчання, що підтверджується тим, що “система білінгвістичного навчання може бути ефективною лише в тому випадку, якщо її складові пов’язані єдністю методичних принципів” [1].

Висновки. Здійснений аналіз сучасного стану навчання німецької мови як другої іноземної мови у немовних ВНЗ дозволив визначити актуальність досліджуваної проблеми, а також виділити основні принципи навчання другої ІМ, а саме: комунікативної спрямованості навчання, міжкультурної спрямованості навчання, соціокультурної спрямованості навчання, когнітивно-інтелектуальної спрямованості навчання, а також принцип інтенсифікації. Порівняння цілей навчання першої ІМ та другої ІМ дозволяє зробити висновок про їх аналогічність в парадигмі комунікативного та міжкультурного підходів.

Література:

1. Баринова С.Э. Инновационные технологии в обучении иностранным языкам: принципы построения факультативного курса «Второй иностранный язык в общеобразовательной школе / [Электронный ресурс] <http://festival.1september.ru/articles/532606/>
2. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика / Гальскова Н. Д., Гез Н.И.. – К.: «Академия», 2006. – 335 с.
3. Окопна Я.В. Елементи самостійної роботи в моделі професійно орієнтованого навчання діалогічного мовлення майбутніх фахівців сфери обслуговування (німецька мова після англійської) / Я.В. Окопна // Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі: зб. наук. праць. – Донецьк, 2010. – Вип. 12. – С. 164-169.
4. Плеханова М.В. Принципы обучения немецкому языку как второму иностранному в техническом вузе / М.В. Плеханова, И.Н. Хмелидзе // Филологические науки: вопросы теории и практики. – 2011. – № 2. – С. 135-138.
5. Фурманова В.П. Межкультурная герменевтика в преподавании немецкого языка в университете / В.П. Фурманова // Вестн. Нижегород. гос. лингв. ун-та. – Нижний Новгород, 2010. – № 11. – С. 136-142.
6. Щепилова А. В. Коммуникативно-когнитивный подход к обучению французскому как второму иностранному / А.В. Щепилова . – М.: ГОМЦ "Школьная книга", 2003. – 488 с.
7. Deutsch als zweite Fremdsprache / [Elektronische Ressource] [//http://www.goethe.de/lhr/jug/vur/de11373193.htm/](http://www.goethe.de/lhr/jug/vur/de11373193.htm/)